

ગુજરાતના ઇતિહાસના પ્રશ્નોટ્તર.

૧૬ ૭૩૪

શાળીના શિખનારા ગ્રાંથો વાંચુના

વિદ્યાર્થીઓને સાર

હત્તરામ તરુભેરામ પેહેલા કારકુન

ખામના દીપુડી હંતરપેકટરની ગ્રાંથીસનાએ

બનાવ્યો.

સુરત

મોદાગર જાપાખાનામા કાહ્યાભાઈ મંજારાને

બાંધ્યો. દરિયા મેલેલ.

૧૯૩૨.

સંન ૧૯૭૫.

આવૃત્તિ ૭મી.

શ્રીમતી બે. ગાના.

1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100
2101
2102
2103
2104
2105
2106
2107
2108
2109
2110
2111
2112
2113
2114
2115
2116
2117
2118
2119
2120
2121
2122
2123
2124
2125
2126
2127
2128
2129
2130
2131
2132
2133
2134
2135
2136
2137
2138
2139
2140
2141
2142
2143
2144
2145
2146
2147
2148
2149
2150
2151
2152
2153
2154
2155
2156
2157
2158
2159
2160
2161
2162
2163
2164
2165
2166
2167
2168
2169
2170
2171
2172
2173
2174
2175
2176
2177
2178
2179
2180
2181
2182
2183
2184
2185
2186
2187
2188
2189
2190
2191
2192
2193
2194
2195
2196
2197
2198
2199
2200
2201
2202
2203
2204
2205
2206
2207
2208
2209
2210
2211
2212
2213
2214
2215
2216
2217
2218
2219
2220
2221
2222
2223
2224
2225
2226
2227
2228
2229
2230
2231
2232
2233
2234
2235
2236
2237
2238
2239
2240
2241
2242
2243
2244
2245
2246
2247
2248
2249
2250
2251
2252
2253
2254
2255
2256
2257
2258
2259
2260
2261
2262
2263
2264
2265
2266
2267
2268
2269
2270
2271
2272
2273
2274
2275
2276
2277
2278
2279
2280
2281
2282
2283
2284
2285
2286
2287
2288
2289
2290
2291
2292
2293
2294
2295
2296
2297
2298
2299
2300
2301
2302
2303
2304
2305
2306
2307
2308
2309
2310
2311
2312
2313
2314
2315
2316
2317
2318
2319
2320
2321
2322
2323
2324
2325
2326
2327
2328
2329
2330
2331
2332
2333
2334
2335
2336
2337
2338
2339
2340
2341
2342
2343
2344
2345
2346
2347
2348
2349
2350
2351
2352
2353
2354
2355
2356
2357
2358
2359
2360
2361
2362
2363
2364
2365
2366
2367
2368
2369
2370
2371
2372
2373
2374
2375
2376
2377
2378
2379
2380
2381
2382
2383
2384
2385
2386
2387
2388
2389
2390
2391
2392
2393
2394
2395
2396
2397
2398
2399
2400
2401
2402
2403
2404
2405
2406
2407
2408
2409
2410
2411
2412
2413
2414
2415
2416
2417
2418
2419
2420
2421
2422
2423
2424
2425
2426
2427
2428
2429
2430
2431
2432
2433
2434
2435
2436
2437
2438
2439
2440
2441
2442
2443
2444
2445
2446
2447
2448
2449
2450
2451
2452
2453
2454
2455
2456
2457
2458
2459
2460
2461
2462
2463
2464
2465
2466
2467
2468
2469
2470
2471
2472
2473
2474
2475
2476
2477
2478
2479
2480
2481
2482
2483
2484
2485
2486
2487
2488
2489
2490
2491
2492
2493
2494
2495
2496
2497
2498
2499
2500
2501
2502
2503
2504
2505
2506
2507
2508
2509
2510
2511
2512
2513
2514
2515
2516
2517
2518
2519
2520
2521
2522
2523
2524
2525
2526
2527
2528
2529
2530
2531
2532
2533
2534
2535
2536
2537
2538
2539
2540
2541
2542
2543
2544
2545
2546
2547
2548
2549
2550
2551
2552
2553
2554
2555
2556
2557
2558
2559
2560
2561
2562
2563
2564
2565
2566
2567
2568
2569
2570
2571
2572
2573
2574
2575
2576
2577
2578
2579
2580
2581
2582
2583
2584
2585
2586
2587
2588
2589
2590
2591
2592
2593
2594
2595
2596
2597
2598
2599
2600
2601
2602
2603
2604
2605
2606
2607
2608
2609
2610
2611
2612
2613
2614
2615
2616
2617
2618
2619
2620
2621
2622
2623
2624
2625
2626
2627
2628
2629
2630
2631
26

626

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

(ગુજરાત કોપીરાઇટ વિભાગ)

અનુક્રમાંક ૬૨૨ વિગત

ગ્રંથનામ ૦૩ ૪૨૧૭ ૩૧ ૬૮૧૬ (૩૧૭)

૧૯૫૧/૧૨

વર્ગીક

ગુજરાતનાઈતિહાસનાપ્રશ્નોત્તર

૩—ગુજરાતની અવુઝ સોમાએ શું શું છે.

૬—હાતરે માગવાડ તથા કાંઠક મેવાડનો દેશ છે. પૂર્વે માળવા તથા ખાતદેશ તથા કાંઠક મેવાડને ભાગ છે. પશ્ચિમે કચ્છનું રણ તથા આરબી સમુદ્ર છે. દક્ષિણે યાત્રા હલો અને આરબી સમુદ્ર છે.

૭—ગુજરાતની લંબાઈ પોહોળાઈ કેટલી છે.

૮—લંબાઈ સરેરાસ ૩૦૦ મૈલ છે અને પોહોળાઈ સરેરાસ ૧૮૦ મૈલ છે.

૯—ગુજરાતમાં વસ્તી કેટલી છે?

૧૦—આસરે ૭૦ ૦૦૦ ૦૦ માણસની વસ્તી છે.

૧૧—ગુજરાતના ભાગ કેટલા અને તે કયેકનું નામ શું?

૧૨—ગરબ હાલ પાંચ મહાકા ને એ સંસ્થાન ગામ્ના તથા ગ હ તેડે

૧૩—૨૧ હલો. ૨ નર ન હલો. ૩

૪ અમદાવાદ હલો. ૫ કાઠીઆવાડ મહાકા ૨

૬ વલુપુર મહાકા. ૭ મહીકાંઠા મહાકા ૮ રેવા

કાંઠા મહાકા. ૯ સુરત મહાકા ૧૦ ગાયકવાડનું

સંસ્થાન અને અખાતનું સંસ્થાન.

૧૧—ગુજરાતની રાજધાનીનું શહેર કયું હવું?

ઉ—હિંદુ રાજાની વખતમાં અને ત્યાર પછી કેટલીક મુદત મુસલમાનના વખતમાં પાટણ હતું. પણ અહમદશાહે સને ૧૪૧૧માં અમદાવાદ વસાવ્યું તેવારથી રાજગાદી ત્યાં થઈ.

પ્ર—ગુજરાતમાં ખીજાં મુખ્ય શહેરો કયાં છે?

ઉ—સુરત, ભરૂચ, ખેડા, અંબાત, વડોદરા; ભાવનગર, જુનાગઢ, ઘોળેરા, ધારાજી, નવાનગર, પોરબંદર, માગરોળ, મોરબી, વાંકાનેર, રાંધણપુર, ઈડર, વડનગર. ડીસા વગેરે છે.

પ્ર—ગુજરાતમાં મુખ્ય નદીઓ કયાં છે?

ઉ—નર્મદા, તાપી, મહી, સાબરમતી, અનાસ, સરસ્વતી, ભાદર, ભાગાવો વગેરે છે.

પ્ર—ગુજરાતમાં અસલ મોટાં શહેરો કયાં હતાં?

ઉ—૬ થીકાં, પ્રભાસ પાટણ; વલ્લભીપુર, આંખાનેર અને પંચાલ.

પ્ર—ગુજરાતમાં શા હિપરથી પાટણ?

ઉ—૩ થી અંબાતના સીમાડા ઉપર જીરજીઆ પ્રાંત છે ત્યાંથી ગુજરાત લોકો પંચતલ્ય મારવાડ વગેરે ઉકાળે આવી વસ્યા અને ત્યાંથી હસવીસતની સાતમી સદીમાં ગુજરાતમાં આવ્યા તેથી ગુજરાત નામ પડ્યું એવો કેટલાકનો મત છે.

પ્ર—વલ્લભીપુર કઈ જગ્યાએ હતું?

૭—ગોહલવાડમાં ચમારડીના પાહાડની તળેટીમાં ભા
વનગરની પાસે જ્યાં હાલ વળા ગામ છે તે જગા
એ અસલ એ નગર હતું.

ખ—વલ્લભીપુરનો રાજા કોણ હતો?

૭—શિલાદીત નામે રાજા હતો. એ રાજા યોધ
ધર્મી થયો હતો. પણ પછી એનો ભાણેજ મુળ
નામે ભરૂચના રાજાનો છોકરો થયો તેણે જૈન
ધર્મનો અભ્યાસ કરીને યોધ ધર્મવાળાને વાદમાં
હરાવી પોતાના મામા શિલાદીતને પાછો જૈન
ધર્મી કરાવ્યો.

ખ—વલ્લભીપુરના નાશ થીષે તમે શું જાણો છો?

૭—એના નાશ બાબત એક એવી ગપ ચાલે છે કે
એ શહેરની પાસે હસાવળાના ડુંગર આગળ એ
ક સાંઘુ પોતાના ચેલા સહીત આવીને ઉતર્યો હ
તો તેને તે ગામમાં ભીખ નહી મળ્યાથી એ શે
હેરને જાંઘુ વાળવાનો શ્રાવ દીધો તેથી તેનો
નાશ થયો. ખીજી એના નાશ બાબત એવી વાત
ચાલે છે કે એ વલ્લભીપુરમાં મારવાડના પાલી શે
હેરથી કોઈ કાકુ નામે વેપારી આવી વસ્યો હતો.
એની છોકરી પાસે એક જાવ કાંસકી હતી તે
રાજાની છોકરીની નજરે પડી તે કાંસકી શિલા
દીતે પોતાની છોકરીની હડને લીધે તેની

જુનસથી લીધી તેથી એ લેપાશીએ યુરસે શ્રદ્ધા
સાંધના મેરઘ રાજા પાસે જઈ તેને લાવીને એ
રાજાને મરાવ્યો અને એ શહેરનો ઈ.સ. ૩૨૯
માં નાશ કરીશ્યો.

પ્ર—ત્યાર પછી યુજ્જસાનમાં મોટું રાજ્ય ક્યાં થયું?
ઉ—આવડ વંશના રજપુત ઓછેરાણી પાસે પ
યાસરમાં આવી વસ્યા હતા તેમના જ યશિખરી-
એ ઈ. સ. ૧૯૨માં પંચાસરમાં રાજ દેખાવ્યું.

પ્ર—જયશિખરીનું રાજ્ય કોણે છુટી લીધું?
ઉ—કલ્યાણીના સોળાંકી રજપુત ભુવડ રાજાએ.

પ્ર—ભુવડ રાજાએ શી રીતે લીધું?
ઉ—કોઈ અંકર નામ કવિ હતો તે કલ્યાણી ગયો
અને ત્યાં સોળાંકી વંશી ભુવડ રાજાના તરખાર-
માં યુજ્જસાનની ચણી તારીફ કરી તેથી ભુવડને
એ રાજ લેવાનું મન થયું ત્યાર પછી પંચાસરપર
તેણે અદાલત કરીને લુટકાટ કરવા માંડી ત્યારે જ-
યશિખરીના સાળા સુરપાળે હલ્લાં કરીને તેણે હરા-
વ્યો. પછી ભુવડ રાજા જાતે અહીં આવ્યો અને
આવડ નિવસ લડાઈ કરી પણ કાંઈ નહીં. છે-
લે ભુવડના ભાટનામના સરદારે જયશિખરીની
દોષને લઈવો ત્યારે જયશિખરીએ પોતાની હાર
થવાની તક જોઈ પોતાના સાળા સુરપાળને પાસે

તેડાબો, અને કહ્યું કે તારી ગર્ભિણી બેઠેલને ડાઘ નિર્ભય જગોએ મૂકી આવ કે જ્યાં એનો છોકરો થાય તે મારે વેર લઈ શકે તે પ્રમાણે તે જો કીધું અને જયશિખરી લડાઈમાં મરાયો અને રાજ ગયું.

પ્ર—૩૫મું દરીની પછી ત્યાં શી અવસ્થા થઈ !

ઉ—તેને એક ભીંતડી મળી તે પોતાને ઘેર તેડી ગઈ પછી કેટલીક મુદતે તેને છોકરો થયો તેનું નામ વનરાજ પાડ્યું.

પ્ર—વનરાજ નામ કાણે પાડ્યું અને શાથી પડ્યું.

ઉ—એનો જન્મ વનમાં થયો મારે એનું નામ વનરાજ પાડ્યું. એનું નામ શીવગુણ શુરી નામે જૈન સાધુએ પાડ્યું.

પ્ર—વનરાજને શી રીતે ગાદી મળી?

ઉ—એના મામા સુરપાળે એના જન્મથી અધર જાણી એટલે તેને ગીરનારના કુંગરમાં તેડી ગયો ત્યાં હુટકાટ કરી ગુજરાત જલાલતાં અઉદ વરસ નો થયો ત્યારે ડાળી ભીંત વગેરે લોકોને રાખી લશકર એકઠું કરી પંચાસર છત્ર પાસે પછી હાથો અને અ તે આગુડીલપર જેને હાજી મામલુ કહે છે તે ઇ. સ. ૧૪૬૬માં પોતે રસાગી રાજ ધાની કરી.

પ્ર—આણહીલ પુર નામ કેમ પડ્યું?

ઉ—આણહીલ નામે ભરવાડે એને જગા ખતાવી અ
ને ખીણ મદદ કરી હતી તેની યાદગીરી રહેવાને
એ નામ પાડ્યું.

પ્ર—વનરાજ કેટલાં વરસ રાજ કરીને કયા વરસમા
મર્યો ગયો.

પ—સાઠ વરસ રાજ કરીને ઇ. સ. ૮૦૬માં મુઆ
તે વખતે એની ઉંમર એકસો દસ વરસની હતી.

પ્ર—વનરાજ પછી કયા. કયાં રાજ થયા ને તેઓએ
કેટલાં વરસ રાજ કરીયું?

ઉ—છ રાજ થઈ ગયા, તે નીચે પ્રમાણે.

રાજનું	કયારે ગાદી-	કયારે	કેટલાં વરસ
નામ	એ બેઠો	ઉઠ્યો	રાજ કર્યું.

યોગરાજ	ઈ. સ. ૮૦૬	ઈ. સ. ૮૪૧	૩૫
--------	-----------	-----------	----

એમરાજ	૮૪૧	૮૬૬	૨૫
-------	-----	-----	----

ભુવડ (પિયુ)	૮૬૬	૮૯૫	૨૯
-------------	-----	-----	----

વિજયસિંગ	૮૯૫	૯૨૦	૨૫
----------	-----	-----	----

રત્નાદીત	૯૨૦	૯૩૫	૧૫
----------	-----	-----	----

સામતસિંગ	૯૩૫	૯૪૨	૭
----------	-----	-----	---

પ્ર—એ છ રાજાઓ વિશે જાણવાન્નિગ મુખ્ય હકીકત
હાય તે લખો.

ઉ—વનરાજનો છોકરો યોગરાજ ઘણો શૂરો અને

તીર મારવામાં ચપલ હતો. એણે પોતાનું રાજ
ઘણું બંધાવ્યું. એ સિવાયના રાજાઓની બાણવા
જેવી હકીકત કાંઈ નથી. એણે રાજ સામતસં-
ગળ સારા સ્થાપનો ન હતો.

પ્ર—સામતસંગળની પછી રાજની શી અવસ્થા
થઈ.

ઉ—એ રાજની બેદન લીલાદેવી સોળંકી વંશમાં
ભુવના દીવ્યના છોકરા રાજ સાથે પરણી હતી.
તેને મુળરાજ નામે છોકરો હતો, તેને સામતસં-
ગળએ તરેના ઘેનમાં દીકરો કરી લઈ ગાદીએ
બેસાડ્યો. પછી સુધ્ધી આવી ત્યારે ના કબુલ
થયો તેથી મુળરાજે કોજ જમા કરી પોતાના
મામા ઉપર હદલો કરી તેને મારી નાખી રાજ લ
ઈને ઈ. સ. ૯૪૨માં ગાદીએ બેઠો.

પ્ર—આવળ વંશ કેટલા વરસ ચાલ્યો.

ઉ—ઈ. સ. ૭૪૯થી ઈ. સ. ૯૪૨ લગી ૧૯૬ વરસ
સોળંકી વંશના રાજ.

પ્ર—સોળંકી વંશનો પહેલો રાજા કોણ થયો?

ઉ—મુળરાજ.

પ્ર—મુળરાજ ગાદીએ બેઠો ત્યારે એના પર કોણ થો
ણ ચડી આવ્યું અને તેનું પરીણામ શું થયું.

ઉ—અજમેરના રાજાએ સ્વારી કરી તેજ તડે તડ

લગણના રાજાએ સેનાપતી આપને બોલ્યો.
તેથી મુળરાજે અજમેરના રાજાને કાંઈક આપી
ને પાઠો કેવો અને તદ્દલિગણના સેનાપતી
પર હુમલો કર્યો તેમાં આપે માર્યો ગયો અને તે
નું લશ્કર નાશી ગયું.

પ્ર—ત્યાર પછી મુળરાજે કોની સાથે લડાઈ કરી ને
પોતાની આણ મેનાવી અને કોને માર્યો.

ઉ—સોરઠ પર ચડાઈ કરીને તે સમયે પોતાની આ
ણ મેનાવી અને કચ્છના રાજા લાખાને માર્યો.

પ્ર—મુળરાજના છોકરાનું નામ શું અને તેણે એના
છતાં શું પરાક્રમ કીધું.

ઉ—છોકરાનું નામ આમુડ એ માટો થયો ત્યાર
એણે નર્મદા કાંઠાનો કેરલોક મુજક જીતી લીધો
મુળરાજે ઈ. સ. ૬૯૭માં પોતાના છોકરા આમુડ
ને રાજા સાંધી પોતે તીર્થ કરવા નીસર્યો.

પ્ર—આમુડના વખતમાં કયા કયા પરદેશીઓ ગુજ
રાતમાં આવ્યા.

ઉ—મીઝનીના સુલતાન મહમદ ઈ. સ. ૧૦૨૪માં
એકદમ પાટણ આવીને જીત્યું. આમુડ ત્યાંથી
નાશી ગયો અને મહમદ પ્રભાસ પાટણમાં સૈન્ય
થતું દેર લુછાને ગયો.

પ્ર—મહમદ પ્રભાસ પાટણમાં શું કર્યું?

ઉ--સોમનાથનું દેશ તોડવા માટે ત્રણ દીવસ મુખી
લડ્યો તેમાં પેહુલા બે દીવસ હિંદુઓએ મુસલ
માનોને હઠાવ્યા પણ ત્રીજે દહાડે હિંદુઓ હારો
ને નાચી ગયા એટલે મહમદે દેહરામાં જઈ
મુર્તિ બાંધી ત્યાંથી આસરે આઠ કરોડ રમઠયા
નું ઝવેર લઈ આણહીલવામાં આવ્યો. પછી ત્યાં
દુર્લભને રાજા ઠરાવી સિંઘનાં રણુને રસ્તે પાછો
ગયો.

પ્ર--દુર્લભને રાજા શી રીતે મળ્યું?

ઉ--આમુંડના મોટા દીકરા વલ્લભનો હક હતો પણ
વલ્લભ મહમદને નમ્યો નહીં અને ઉલટો એ તથા
એનો ભત્રીજો ભીમદેવ સામા થયા અને દુર્લભ
તો મહમદને શરણુ થઈને ખંડણી આપવાને કબુલ
કરી માટે મહમદે દુર્લભને રાજા ઠરાવી વલ્લભને
કેદ કરી અજબની લઈ ગયો.

પ્ર--દુર્લભ કપારે મરણુ પામ્યો.

ઉ--ઈ. સ. ૧૦૩૨માં સાત વરસ રાજ્ય કરી એ-
ના ભત્રીજા ભીમદેવને રાજ્ય સોંપા એણે વનવા
સંસારીને ત્યાં મરણુ પામ્યો.

પ્ર--ભીમદેવના વખતમાં રાજ્ય કેવું ચાલ્યું.

ઉ--એ ઘણો પરાક્રમી અને બાણાવળી હતો તથા
એ ભીન બાણાવળી દેહેવાય છે. એણે પોતાનું

રાજ વર્ધાઈ. માળવાનુ રાજ લીધું. અન્નમેર અ
ને સિંધ ઉપર સ્વામી કરી તે રાજ છતાં, એણે
ઈ. સ. ૧૦૩૨થી તે ઈ. સ. ૧૦૭૨ લગી ૪૦
વરસ રાજ્ય કરીધું.

પ્ર—ભીમદેવ પછી દાણુ રાજ થયો.

ઉ—એનો છોકરો કરણ એના વખતમાં નાણુવા
લાયક વાત બની નથી તે બાવીસ વરસ રાજ્ય
કરીને ઈ. સ. ૧૦૯૪માં મરી ગયો. ત્યારે એની
ગાદીએ તેનો પુત્ર સિદ્ધરાજ થયો તે નાની ઉં
મરનો હતો માટે રાજ્યનો કારભાર તેની મા
મીનજદેવી કરતી.

પ્ર—સિદ્ધરાજે કોની સાથે લડાઈઓ કરી.

ઉ—માળવા પ્રાંત ઉપર સ્વામી કરીને તે છત્રી લી
ધું. ખીજી લડાઈ જુનાવઢના રાજા રાખેંગાર
સાથે તેની સ્ત્રી રાણકદેવી લેવા બાર વરસ શુધી
કરીને અતે રાખેંગારને માર્યો. કનોજના રાજા
સાથે ઘણીવાર લડાઈ કરી અને કણ્ઠાદકથા તે
હીમાળય સુધી બાવીસ રાજાને પોતાની આ
ણ મનાવી.

પ્ર—સિદ્ધરાજના વખતમાં રાજ દેવી શીતે આણું.

ઉ—રાખંગને કુખ થાય તેવી શીતે રાજ અસાગ્યું
જેથી તેને આજ પણ 'સદરા નેસંગને' નામે

સહ યોગમે છે તે શુરો, શાંત ને પરાક્રમી હતા.
આપ્પા ગુજરાતના હિંદુ રાજાઓમાં એના આ
ટો રાજા ગણાય છે.

પ્ર—સિંધરાજે દેવલા વરસ રાજ્ય કીધું.

ઉ—યોગળપચાસ વરસ રાજ કરી ઈ. સ. ૧૧૪૩
માં મરણ પામ્યો.

પ્ર—એની પછી ગાદીએ કોણ બેઠું.

ઉ—એના પિત્રાર્ધના વંશમાનો કોઈ કુમારપાળ
નામે સખસ બેઠો.

પ્ર—એ કુમારપાળે કેવી રીતે રાજ ચલાવ્યું.

ઉ—એના વખતમાં જૈન ધરમનુ જોર ઘણું હતું.
સુલતાન મહમદે તોડણુ શોમનાથનું દેર એણે
ફરીથી બંધાવ્યું. એણે ૩૨ વરસ રાજ્ય કીધું
અને ઈ. સ. ૧૧૭૪માં એને એના ભાઈ મહી-
પાળના દીકરા અલ્પેપાળે ઝેર દઈને માર્યો.

પ્ર—કુમારપાળ પછી કયા કયા રાજા થયા.

ઉ—અલ્પેપાળ, બાળમુળરાજ ને ભોજો ભીમ એ
રાજાઓ થયા તેમાંના પેરુલા એની વખતમાં
કાંઈ જાણવા જોગ વાત બની નથી. ભોજો ભી
મ ઈ. સ. ૧૧૭૬માં ગાદીએ બેઠો.

પ્ર—ભોજા ભીમના વખતમાં શું શું થયું.

ઉ—ગીજનીના ગોરીવંશના શાહઝદીન પાદશાહે શુ

જરાત પર સ્વાસી કરી ત્યારે એ ભીમદેવે લડાઈ કરી તેને હરાવ્યો. એજ સમયે રાજા શામ-સ્વરના જો પર હુમલો કરી તેને માર્યો તે વેર લેવા તેના પુત્ર પૃથુરાજે આવી લડાઈ કરી ભીમદેવને હરાવ્યો. શાહજીની ના સરદાર મુતજીનીને ઈ. સ. ૧૬૬૫માં ભીમદેવ ઉપર ખીજ સ્વાસી કરી ગુજરાત છોડીને ત્યાં સુધી હાજરી પાછો ગયો. પાણી પછી વરવજ ભીમદેવે પાણી આવી મુખ્યાને કાઢાડી મુક્યો. ને ઈ. સ. ૧૨૨૫-૬૦ની ૪૬ વરસ રાજ કરીને સોળઠી વંશનો એ છેલ્લો રાજા થયો.

પ્ર—સોળઠી વંશ કેટલા વરસ ચાલ્યો.

ઉ—ઈ. સ. ૯૪૨થી તે ઈ. સ. ૧૨૨૫ સુધી એકલે ૨૮૩ વરસ.

વાલેલા વંશના રાજા.

પ્ર—સોળઠી વંશ પછી કયા વંશના રાજા થયા એ ને તે કેટલા થયા તેના નામ દો.

ઉ—વાલેલા વંશના છ રાજા તેના નામ:—૧. વિરધવજ. ૨. વિરધદેવ. ૩. ભીમદેવ. ૪. એ. ૫. નદેવ. ૬. મો. સારંગદેવ. અને છઠો રાજા કરાણુ.

પ્ર—વાલેલા નામ શાપરથી પડ્યું.

ઉ—સોળઠી રાજા પુત્ર જવાણુ પ્રસાદ કરીને વાલેલા

જામમાં રહેલો હતો તે ઉપરથી. અવળું પ્રસાદ
જામનાં છોકરો વિરધવજ નામે પરાક્રમી થયો અને
જામનાં છોકરો વિશળદેવ થયો.

પ્ર—રાજા કરણના હાથમાંથી ગુજરાતની ગાદી ડા
ના હાથમાં ગયું.

ઉ—દીલીની ગાદી ઉપર અજાઉદ્દીન ખીલજી નામે
પાદશાહ હતો તેણે પોતાના ભાઈ અમીરખાન
ને તથા વજીર નસરતખાનને ગુજરાત છતવ
જોડવામાં તેઓએ આવી લડાઈ કરી તેમાં રાજા
કરણ હાર્યો અને દક્ષિણમાં દિવંગત તરફ નાશી ગ
યો, અને એની રાણીએ છોકરાં વગેરે સહ
સુસહમાનને હાથ ગયાં અને ગુજરાતનું રાજ
પણ સુસહમાનને હાથ ગયું.

પ્ર—ગુજરાત પર સુસહમાને શા મારણથી સ્વારો ક
રિરીને રાજા લીધું.
ઉ—આટલો પ્રશ્ન એવું બતાવે છે કે ગુજરાતમાં
રાજા કરણ પાસે આવવું અને ઉશવ એવા એ
શા પ્રમાણે હતા તેમાં આવવના સ્ત્રી રૂપાળી હતી

તેને જીલમથી એ રાજ્યે લઈ લીધું અને કે
શવને મારી નાખ્યો. તેથી માધવે દીલ્લી જઈ
ને અલાઉદ્દીન ખાદશાહને સમજાવી ગુજરાત પ
ર ચડાઈ કરાવી તેથી મુસલમાને આખીનેરા
જ લીધું.

પ્ર—વાઘેલા વંશની જે રાણીઓ લડાઈમાં પકડાઈ
તેમાંની કઈને ખાદશાહ પોતાની સ્ત્રી કરી.

ઉ—તેમાંની એક કૌલાદેવી નામે હતી તે ઘણી રૂ
પવંતી બુદ્ધિવાન અને ચંચળ હતી તેનેજ ખા
દશાહ પોતાની સ્ત્રી કરી.

પ્ર—વાઘેલા વંશ કેટલા વરસ ચાલ્યો.

ઉ—ઈ. સ. ૧૨૨૫થી ઇ. સ. ૧૨૯૦ સુધી એટ
લે ૭૨ વરસ ચાલ્યો.

મુસલમાન રાજ્યો.

પ્ર—ગુજરાતમાં મુસલમાની રાજનો પાયો કોણે
નાખ્યો અને તેની ગોઠવણ શી રીતે કરતા.

ઉ—દીલ્લીના ખાદશાહ અલાઉદ્દીને. પછી દીલ્લી
ના ખાદશાહ ગુજરાતમાં પોતાના સુબાઓ મોક

લી રાજ ચલાવતા હતા.

પ્ર—સ્વતંત્ર રાજ કોણે સ્થાપ્યું

ઉ—મહમદ તખતખના આકલેલા સુબા મુન્કરખાં

એ મુન્કરશાહ એવું નામ ધારણ કરી ઇ. સ.

૧૭૯૬માં સ્વતંત્ર રાજ સ્થાપ્યું.

પ્ર—મુન્કરશાહે કેટલા વરસ રાજ કરીયું.

ઉ—પંદર વરસ રાજ કરી ઇ. સ. ૧૮૧૧માં તે

મરણ પામ્યો.

પ્ર—મુન્કરશાહ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું.

ઉ—તેના દીકરા અહમદશાહ બેઠો. એણે ઇ. સ.

૧૮૧૧માં અમદાવાદ વસાવીને ત્યાં પોતાની

રાજધાની કરી.

પ્ર—અહમદશાહને કોની સાથે લડાઈ થઈ.

ઉ—એના કાકાનો છોકરો મોદુક ને કે બડોદરા

નો અમલદાર હતો તેણે બરચમાં જન્મ રાજ્ય

પદ ધારણ કરીયું તે ઉપરથી પછી અહમદશાહે

તેના પર સ્વામી કરીને તેના પરાજય કરીયો.

પ્ર—અહમદશાહે કેટલા વરસ રાજ કરીયું.

- ઉ—એણે ૩૧ વરસ રાજ કરીશું અને પા.સ. ૧૪૬૨
માં એ મરણ પામ્યો.
- પ્ર—મહમદશાહ મધી ડાણુ ગાદી પર બેઠું.
- ઉ—મહમદશાહ, કુટુબસાહ, દાઉદશાહ અને મહ-
મદ બેગડા એ ચૌતે ચાર રાજા થઈ ગયા, તેમાં
ચેહેલા ત્રણના વખતમાં કાંઈ બાબતોએ હમીય
કત બની નથી.
- પ્ર—મહમદ બેગડા કેવો રાજા હતો.
- ઉ—એ ધણો જખરો રાજા હતો. એણે જુનામદ-
ના અને ખાવાગદના રાજાઓને છુટા. તે સિ-
વાય ઈ. સ. ૧૪૭૨માં કચ્છ પર સ્થાયી કરીને
ત્યાં જય મેળવ્યો. પછી સિંધમાં જઈ બાદ. આ
ને બલોચી લોકોને હરાવ્યા. તે સિવાય સુરત-
ની દક્ષિણે વલસાડ આગળ ચાંચીઆ લોકોની
સાથે લડાઈ કરીને તેમનો નાશ કરીશ.
- પ્ર—એ ખાદશાહે કયું શહેર વસાવ્યું.
- ઉ—તે મહાવાદ શહેર વસાવ્યું.
- પ્ર—એણે કેટલા વરસ રાજ કરીશું.

હ—બાવન વરસ રાજ કરીને હ. સ. ૧૫૧૧માં એ મરી ગયો. ગુજરાતના મુઘલમાન રાજાઓમાં એ સહથી મોટો ને પરાક્રમી રાજા કેહેવાય છે.

પ્ર—મહમદ બેગડાની પછી કોણ કોણ બાદશાહ થયા

હ—મુજફ્ફર ખાન સિકંદરશાહ. મહમદ ખાન. ને બાહાદુરશાહ એ અનુક્રમે રાજાઓ થયા.

પ્ર—બાહાદુરશાહ કયા સનમાં ગાદીએ બેઠો?

હ—ઈ. સ. ૧૫૨૬માં બેઠો.

પ્ર—બાહાદુરશાહના વખતમાં શા શા ખતાવ બન્યા?

હ—એના વખતમાં દિલ્હીના બાદશાહ હુમાયુએ ચ-
લાર્હ કરીને હરાવ્યો પણ હુમાયુ ગયો ને તરતજ
બાહાદુરશાહે ખધા મુજફ્ફર જીતી લીધામાં થોડી
મુદતથી આવી વસેલા પોર્ટુગીસ લોકો સાથે
દરી આપ લડાર્હ કરી પણ તેમાં તેમણે કપટ ક-
રી બાહાદુરશાહને માર્યો. એ બાદશાહે માળ-
વામાં પણ પોતાનો અમલ બેસાડ્યો હતો. ઈ.
સ. ૧૫૨૬ માં દક્ષિણમાં સ્વારી કરી અહમદ
નગર અને ખીજાં શહેરો પણ એણે જીતી લી-
ધાં હતાં.

પ્ર—બાહાદુરશાહે કેટલાં વરસ રાજ કર્યું?

હ—૬૫ વરસ રાજ કરી પોર્ટુગીસ લોકોને હાથે મરાયો.

પ્ર—પોર્ટુગીસ લોકો કયાંના રહેનારા?

ઉ—ધુરોપખંડમાં પોટુંગાલ કરીને દેશછે ત્યાંના. એ
લોકો વેપારને સારૂ ઇ. સ. ૧૪૯૮ માં દક્ષિણ
હિંદુસ્થાનમાં પેહેલ વેહેલા આવ્યા અને ગુજરા
તમાં દક્ષિણ કાંઠા પર દીવ અને દમણમાં ઠાઠીકરી.

પ્ર—બાહાદુરશાહ પછી કેણે ગાદીએ બેઠું?

ઉ—મહમદ ત્રીજો. અહમદ ખાનજો અને મુજફ્ફર
ત્રીજો એ પ્રમાણે રાજાઓ થયા પણ તેઓના વ
ખતમાં ગુજરાતની પડતી દયા હતી છેલ્લા રાજા
ત્રીજા મુજફ્ફરશાહ પાસેથી દિલ્લીના પાદશાહ અ
કબરે ઇ. સ. ૧૫૭૩માં ગુજરાત પર સ્વારી કરી
તેને હરાવ્યો ને ગુજરાત છતી લીધું. પછી મુ
જફ્ફરશાહ આપઘાત કરી ઇ. સ. ૧૫૮૯ માં મ
રણ પામ્યો. ત્યારથી ગુજરાતનું રાજ પાછું દિ
લ્લીની ગાદી નીચે ગયું અને સુબાઓ અમલ
કરવા લાગ્યા.

પ્ર—સુબાઓ કયા કયા પાદશાહના વખતમાં કેટલા
કેટલા આવ્યા?

ઉ—મતિમાદખાન, આઝીઝ, ડોઢા એ વગેરે અક
બરના વખતમાં આવ્યા; જાહાંગીરના વખતમાં
આઢ, શાહજહાંના વખતમાં બાર, ઓરંગઝેબ
ના વખતમાં દસ, શાહ આલમના વખતમાં એક,
જાહાંગીરશાહના વખતમાં એક, મહમદશાહના વ

ખતમાં છે, અહમદશાહના વખતમાં એક, એ
રીતે બધા મળીને ૪૭ સુખાઓ આપ્યા.

પ્ર—એ સુખાઓ અતિ મુશ્કેલમાન પાદશાહઓ રી
રીતે રાજ ચલાવતા?

ઉ—જ્યાં સુધી દિલ્લીમાં જયરા પાદશાહ રહ્યા ત્યાં
સુધી નવા કરેલા સુખાને જુનો સુખો રાજ સ્થા
પીન કરતો પણ દિલ્લીના રાજાઓ નખળા થયા
પછી નવા થયેલા સુખાને રાજ લેવા લડાઈ કે-
રવી પડતી તેઓ રાજના જુદા જુદા વિભાગ કરી
મંજૂરે આપતા. તેથી મંજૂરદારો રૈયત પર જુ-
લમ કરી પૈસા કઢાવતા, હિંદુ રૈયત પાસેથીજ
કર લેતા. દેશમાં લડાઈ મારા મારીને જુલમ
શિવાય ખીચી કાંઈ જોવામાં આવતું નહીં કોઈ
કોઈ સારા પાદશાહના વખતમાં રૈયતને સુખ
મળેલું છે. મહમદ બેગડા જેવાએ ધર્મશાળા વ
ગેરે કરીને રૈયતને સુખ આપેલું છે ખરું. પણ
તે સુખ ઘણા દુઃખની આગળ કાંઈજ નહીં.
કુંડામાં મુસલમાની રાજ હિંદુઓને દુખ દાયક
થઈ પડ્યું હતું.

મરેઠાઓનો અમલ.

પ્ર—ગુજરાતનું મુસલમાની રાજ કોને હાથ ગયું.

ઉ—દિલ્હીમાં પુનાના મરેઠા રાજના પ્રધાન પેશવા
અને તેના સરદાર ગાયકુવાડને.

પ્ર—ગુજરાતમાં મરેઠાઓએ શી રીતે રાજ મેળવ્યું?

ઉ—દિલ્હીના પાદશાહ મહમદશાહના વખતમાં તેને
સુષો હૈદરકુલીખાં તેને ગાંઠનો તહી હતો મારે
તેનો બંદોબસ્ત કરવા તેના બહાર નીકળ્યો મુલ
મુલક આવ્યો. તેણે તેને હરાવી પોતાના કાકા
હમીદખાનને સુષો હરાવી પોતે પાછો દિલ્હી
ગયો તે સુખાની જગ્યાએ પાદશાહે કાંઈ કારણથી
ઈ. સ. ૧૭૨૪માં શીરબુલંદખાનને સુષો હરાવી
ત્રાકાલ્યો તેણે હમીદખાં પાસેથી અમલવાદ જી
લ્યું. પછી હમીદખાં દાહોદ ગયો ત્યાં પુનાના મરે
ઠા શાહ રાજનો સરદાર કંથાજી હતો તેણે મ
ળી બંદોબસ્ત કર્યો કે જો તમે મને ગુજરાતનું
રાજ પાછું અપાવો તો મારે તમને ચોથ આપ
વી તે તેણે કબુલ કરી મદદ આપી તેથી તેણે
અમલવાદ જીલ્યું.

પ્ર—ગુજરાતમાં ગાયકવાડને મરાઠાની યોધમાં ભાગ કેમ માળ્યો?

ઉ—સુખતપ્પાં હપ્પાહીમ કુહલી એમનો ત્રીજો ભાઈ રૂસ્તમ અહલી શુરતનો શુભો હતો તેણે પીલા હ ગાયકવાડની હમીદપ્પાં સાથે લડવાને મદદ માંગી. એક હલ્લાના અગ્રસ ગામ આગળ લડાઈ થઈ તેમાં હમીદપ્પાંતને હરાવ્યો પણ પીલા જીએ દગો કીધો તેથી રૂસ્તમ અહલી આપ ઘાત કરીને મુએ. પીલાજીએ આવો દગો કીધો તેથી હમીદપ્પાંએ એનો ભાગ કરાવી એવું કરાવ્યું કે મહી નદીની પુરવળી એથ પીલાજી સે અને પશ્ચિમ તરફની કંથાજી સે.

પ્ર—સુરત શહેરની ઉત્પતિ વિશે શું જાણો છો?

ઉ—સોળમાં સૈદાની અગાઉ તો સુરતની જગો પર નાનું સરખું ગામ હતું. પણ તે વખતમાં મોટું શહેર રાંદેર હતું. એક સુરતા નામે રામજીલાને ડોહ મુસલમાન અમીરે રાખી હતી તેને જયારે તે અમીરે કાહાડી મુકી ત્યારે ડોહ રૂમી નામે વેપારીએ રાખી અને પેલા મુસલમાન અમીરની ખીકથી નાશીને ઉપરલખેલાં ગામમાં આવી બંધ રહ્યાં. પછી તેઓનો વેપાર વધ્યો તેથી ગુજરાત

ના બાદશાહ ઘણો ખુશ થયો અને રૂમીનું ઘણું
સનમાન કરીયું અને એ ગામને કરતો કીલો બાં-
ધવાનું કામ રૂમીને સોંપ્યું પછી તેનું નામ સુરત
કેહેવાયું.

પ્ર—પીલાળ અને હમીદખાનના કરારની વાત દીધી
ના બાદશાહે બહુ ત્યારે ત્યાંથી એને સાર
શી ગોઠવણ થઈ ?

ઉ—સખા શીરખુલંદખાં એ પોતાના મુકેલા માણ
સોનો નાશ થયેલો જોઈ પોતાની શુબાગીરી લે-
વા કોજ લઈ આવ્યો ને હમીદખાનને મારી કા-
ઢ્યો તોપણ પીલાળ અને કંથાળ જે એથને
મોટે લુટકાટ કરતા હતા તેમને એથ આપવી શરૂ
રાખ્યા પછી બાજરાવ પેશવાના ભાષ આમનાળ
આપાએ ઘોળકા લુટી પેટલાદમાંથી ખંડણી લીધી
અને શીરખુલંદખાં સાથે કરાર કરીને પીલાળ
તથા કંથાળને અપાતી એથ બાજરાવને આપ
વી અને તેઓ આવી લુટકાટ નહી કરે તેના
બંદોબસ્તને સાર ૨૫૦૦ રૂપા પેશવાએ
રાખ્યા.

પ્ર—ઉપરો કરાવ દિલ્લીના બાદશાહે મંજૂર કરીને
કે શી રીતે?

ઉ—એ શીરબલંદખાનનો કરેલો ઠરાવ પાદશાહને ગમ્યો નહી તેથી બેધપરના રાણા અમિસંગને સુખો ઠરાવી મોકલ્યો. તેણે ઇ.સ. ૧૭૩૨ માં પડોદરા લીધું તે પીલાળને ડાંધેરમાં મરાબો પણ કાંઈ દારાગુથી અમિસંગને ગુજરાતનું રાજ રતનસંગ ભંગરીને સોંપી પાછું નવું પાંચું તેથી દિલ્હીના પાદશાહે ખોનામખાનને સુખો ઠરાવી મોકલ્યો પણ રતનસંગ રાજ છોડે નહી તેથી ખોનામખાને દામાણ ગાયકવાડને મદદે લઈ આવી અમદાવાદ ઇ. સ. ૧૭૩૭ માં જીતી લીધું. ત્યારથી ગાયકવાડનો અડધો ભાગ અમદાવાદના ઊપજમાં પડ્યો.

ખ—પેશવાને પછી ગાયકવાડ સાથે શી રીતે કબ્જા ત થઈ?

ઉ—એક સમય દામાણ ગાયકવાડ દક્ષિણમાં ગયો ત્યાં નાના સાહેબ પેશવાએ દગો કરીને પકડાવી કેદ કરીધો તેથી છુટવા સાર તેણે પેશવા સાથે કરાર કરીધો કે જે કાંઈ પ્રગણા તે વખતે ગાયકવાડને તાબે હતાં તેમાં પેશવાનો અડધો ભાગ અને જે કાંઈ લુટ તથા ખડણી આવે તેમાંથી અરથ જતાં જે કાંઈ વધે તેમાં પણ અડધો

ભાગ અને તે શીવાય દસ હજાર થોડા ગાયકવાડે
ચાકરીમાં રાખી દર વરશે રૂ. ૫૨૫૦૦૦ ખર્ચ
છીના સરકારમાં ભરવા.

પ્ર—સુજરાતનું રાજ્ય પેશવાને ગાયકવાડને હાથ ક્યારે
ને શી રીતે આવ્યું?

ઉ—ઉપજ ઉધરાવી લેવા પેશવાને ભાઈ રઘુનાથ-
રાવ અને દામાજી ગાયકવાડ આવ્યા તે વખતે
અમદાવાદમાં નવાબ જુવાં મરદખા ખાખી હ
તા તેણે લડીને નહીં કાઢ્યો ત્યારે એમની સાથે
સલાહ કરીને અમદાવાદ ઇ.સ. ૧૭૫૫માં ખી-
જાં કેટલાંક પ્રગણાની જાહાગીર લઈ આવી
દીધું.

પ્ર—પછી પેશવાએ એ જગો ઉપર કોને સુખો કીધો?

ઉ—શ્રીપતરાવ નામે સુખો ડરાવ્યો.

પ્ર—મરાઠાનું રાજ્ય કેટલા વર્ષ આવ્યું?

ઉ—આસરે પોણેસો વર્ષ આવ્યું.

પ્ર—મરાઠાની રાજનીતિ કેવી હતી?

ઉ—ઇનસાફતો મળેજ નહીં. ઉપજ લેવાને પણ
પાકો ખર્ચોખર્ચ નહીં હતો. સરકાર તરફના ચા
ડીયા ગ્રખેલા તે આડી કરી લોટીને દંડાવે. છ
ટકાટ જારીજ. રઈપતના રક્ષણને માટે ખર્ચોખ-
ર્ચ પણ નહીં ને રઈપત કોઈ સુખી નહીં.

પ્ર—મરાઠાના હાથમાંથી શુભરાતનુ રાજ્ય કોના હાથમાં ક્યારે આવ્યું?

ઉ—એ રાજ્યમાનુ ઈ. સ. ૧૮૧૮માં અમદાવાદ શહેર અંગ્રેજોએ લીધું.

પ્ર—ગાયકવાડ અને પેશવાના વખતમાં શી હકીકત થઈ?

ઉ—ગાયકવાડ કરતાં પેશવાનો અમલ વધારે હતો તેઓ ઉપજ સરખી વેહેંચી લેતા, અને પૈસ કઢાવવાને લોકોપર જીલમ કરવાને ચુકતા નહી. દક્ષિણમાં જ્યારે અંગરેજ અને પેશવાને લડાઈ ચાલી ત્યારે અંગરેજોના જનરલ ગાર્ડે આવી પેશવાના સુખા બાપાજી પંડીત પાસેથી સ. ૧૭૮૦ માં અમદાવાદ જીતી લીધુંને ગાયકવાડને સોંપ્યું. પણ શરત કરી કે ઉપજનો અડધો ભાગ પેશવાને પુને પોંચાડવો તોપણ પછીથી પેશવાએ છેલ્લા સુખા સેજુકરને મોકલ્યા હતા તેણે ગાયકવાડના સુખાને કહાડી મુક્યો. રહપતપર ઘણો જીલમ કર્યો ને ઘણા કર ઊંઘરાવ્યા. આથી પેશવાના હુકમથી ગાયકવાડે શીવારામ ગારદીને કોજ આપી અમદાવાદ લેવાને મોકલ્યો તેણે તે જીતી લીધું ને પેશવાને શેજુકર જેટલું આપતો હતો તેટલું ગાયકવાડે દસ વરસ શુધી ઈજારા લખાવ આપ-

વું એવું ઇ. સ. ૧૭૬૫માં ઠરાવ્યું.

૩—અમદાવાદ અંગરેજોને શી રીતે મળ્યું?

૭—છેલ્લો પેશવા ખાજુરાવ ઇ. સ. ૧૭૬૬માં ગા
દીપર બેઠો. જ્યાંલગી તેનો કારભાર તમામ ના-
ના કુડતવીસ કરતો હતો ત્યાં લગી તો રાજ દીક
આણું પાણુ તે જયારે ઇ. સ. ૧૮૦૦માં મુઝા
ત્યારે રાજમાં ગરબડ ચાલી અને હોલકરે ઇ.
સ. ૧૮૦૨માં પુત્રા છતી લીધું તે પાછું લેવા
ખાજુરાવે અંગરેજોની મદદ માંગી અને ધંધુકા
રાણુપુરને ઘોઘા એ ગણુ પ્રગણુ આપ્યાં. ઉપના
દશ વરસના ઈબ્રારાના રૂપીઆ ગાયકવાડ પાસે
પેશવા માગતા હતા ને ગાયકવાડ શેલુકર સાથે ક
રેલી લડાઈનો ખરચ માગતો હતો તે ટટો પ
તાવવા ગાયકવાડે અંગરેજોને વચમ! નાખ્યા, અ
ને ગંગાધર શાસ્ત્રીને પુત્રે માફલ્યો તેને પેશવાએ
દગો કરીને મરાઠ્યો તેથી અંગરેજોને પેશવાપર
ઘણેજ ગુસ્સો આપ્યો ને વેર થઈ તોપણ કરીને
કેટલાંક કારણથી સલાહ થઈ. પછી પીઠરાની
લડાઈ વખત પેશવાએ કપક કરીને ઇ. સ.
૧૮૧૭માં ખાનદેશમાં ખડકી આગળ અંગરેજો
સાથે લડાઈ કરી તેમાં હાર્યો તેથી પછી અંગરેજો
એ પુત્રા છતી લીધું અને ઇ. ૧૮૧૮માં અ

ગરેજોના સરદાર માલકમ સાહેબ મારફત પેશ
વાચ્ચે હરાવ કર્યો કે પેશવાચ્ચે દરસાબ આઠ લાખ
રૂપીઆ લઈ પુના છોડીને અહમાવર્તમા જઈ રે
હેવું અને બધું રાજ અંગરેજ સરકારે લેવું. આ
હરાવથી પેશવાનો અમદાવાદનો અડધો ભાગ ઈ.
સ. ૧૮૧૮માં અંગરેજોને મળ્યો.

પ્ર—અમદાવાદમાં ગાયકવાડનો ભાગ હતો તેનું શી
રીતે થયું?

ઉ—ઈ. સ. ૧૮૧૮માં વડોદરાને લગતું ડોહાઈ પ્ર-
ગણુ અંગરેજોએ પેશવા પાસેથી જીતી લીધેલું
ગાયકવાડને આપી અમદાવાદનો અડધો ભાગ
પોતે રાખ્યો.

પ્ર—સુરતના નવાબનું રાજ અંગરેજોને ક્યારે મળ્યું

પ્ર—છેલ્લો નવાબ નાસરુદ્દીન બેગો નબળો હોવા
થી સબજો કારભાર અંગરેજોએ ઈ. સ. ૧૮૦૦
માં સુરતનો લઈ લીધો ને નવાબને નગાબનો
પાંચમો ભાગ તથા ઉપજમાંથી એક લાખ રૂપી
આ દર વરસે આપવા હરાવ કર્યો.

પ્ર—ગુજરાતમાં હાલ સહી માટું રાજ કયું છે?

ઉ—ગાયકવાડનું અને તેથી જીતરતું ઉપજ પ્રમાણે
જોઈએ તો ભાવનગરનું છે.

પ્ર—એ વગર ગુજરાતમાં ખાજાં હોઈ રાજ છે?

ઉ—ભાવનગરનું, નિવાનગરનું, જાલા રજપુતનું વ
મેરે છે.

શુજરાતના રાજાઓ ની વંશાવળી
ચાવડા વંશના રાજાઓ.

રાજાઓના નામ-	ક્યારે ગાદીએ બેઠા.	ક્યારે ઉઠ્યા.	કેટલા વરસ રાજ કર્યું.
જયસિંહજી	ઈ.સ. ૧૯૬	ઈ.સ. ૭૪૬	૫૦
વનરાજ	૭૪૬	૮૦૬	૬૦
યોગરાજ	૮૦૬	૮૪૧	૩૫
ખેમરાજ	૮૪૧	૮૬૬	૨૫
ભૂવલ (પિયુ)	૮૬૬	૮૯૫	૨૯
વિજયસિંગ	૮૯૫	૯૨૦	૨૫
રતનાદિત્ય	૯૨૦	૯૩૫	૧૫
સામતસિંગ	૯૩૫	૯૪૨	૭

સોળંકી વંશના રાજાઓ.

શુજરાજ	૯૪૨	૯૯૦	૫૫
ચામુડ	૯૯૭	૧૦૨૫	૨૮
વલ્લભ	૧૦૨૫	૧૦૨૫	૦
દુર્લભ	૧૦૨૫	૧૦૩૨	૭
ભીમદેવ	૧૦૩૨	૧૦૭૨	૪૦
કરણ	૧૦૭૨	૧૦૯૪	૨૨

સિદ્ધરાજ	૧૦૯૪	૧૧૪૩	૪૯
કુમારપાળ	૧૧૪૩	૧૧૭૪	૩૧
અન્નેપાળ	૧૧૭૪	૧૧૭૭	૩
બાળમળરાજ	૧૧૭૭	૧૧૭૯	૨
ભોળાભીમદેવ	૧૧૭૯	૧૨૨૫	૪૬

વાઘેલા વંશના રાજાઓએ ક્યાંથી ક્યાં સુધી રાજ કર્યું એ નક્કી માલમ પડતું નથી પણ એ વંશ ઇ. સ. ૧૨૨૫થી તે ઇ. સ. ૧૨૨૯૭ લગી ૭૨ વરસ ચાલ્યો.

મુસલમાન સ્વતંત્ર રાજાઓ.

મુન્કદરશાહ	૧૩૯૬	૧૪૧૧	૧૧
અહમદશાહ	૧૪૧૨	૧૪૪૩	૩૧
મહમદશાહ	૧૪૪૩	૧૪૫૧	૮
કુતુબશાહ	૧૪૫૧	૧૪૫૯	૮
દાઉદશાહ	૧૪૫૯	૧૪૫૯ એક મહીના	
મહમદ બેગડો	૧૪૫૯	૧૫૧૧	૫૨
મુન્કદરશાહ બીજો	૧૫૧૧	૧૫૨૬	૧૫
સિકંદરશાહ	૧૫૨૬	૧૫૨૬	૦
મહમદશાહ	૧૫૨૬	૧૫૨૬	૦

બાહાદુરશાહ	૧૫૨૬	૧૫૩૬	૧૦
મહમદશાહ રંડકા	૧૫૩૬	૧૫૫૩	૧૭
મહમદશાહ ડન્ને	૧૫૫૩	૧૫૬૧	૮
મહમદશાહ રન્ને	૧૫૬૧	૧૫૬૧	૦
સુજરંડશાહ ડન્ને	૧૫૬૧	૧૫૭૩	૧૨

ગાયકવાડી રાજા.

ખીલાલ	૧૭૩૦	૧૭૩૨	૨
દામાલ	૧૭૩૨	૧૭૬૮	૩૬
શીયાલ	૧૭૬૮	૧૭૯૨	૨૪
ગોવિંદરાવ	૧૭૯૨	૧૮૦૦	૮
આણંદરાવ	૧૮૦૦	૧૮૧૯	૧૯
શીવાલ	૧૮૧૯	૧૮૪૭	૨૮
ગાણપતરાવ	૧૮૪૭	૧૮૫૬	૯
ખડેરાવ	૧૮૫૬	૧૮૭૦	૧૪
મલહારરાવ	૧૮૭૦	૧૮૭૫	૫
શીયાલરાવ	૧૮૭૬	હાલમાં રાજા કરેછે.	

સમાપ્ત.

જાહેરખબર.

નાચે લખેલી ચોપડીઓ સુરતમાં ઘણી ખરી રે
રકારી નિશાળોમાં તેમજ સગનીસરામાં કીકાભાઈ
રજુભાઈ અને ત્રીભોવનદાસ ગોપાલદાસનાડીપોમાં
ચાકડી કીમતે મળશે એ ને સુરત છલ્લાના દરે
પ્રગણાનુ યાચું ને આમમ છે ત્યાંની પાલુ સરકા
નિશાળમાંથી રેકડી કીમતે મળશે.

ચોપડીઓના નામ.

કીમત.

યુવસતના ઇતિહાસના પ્રમાણર.....૦—૨—

મુંબઈ ઈલાકાની ભૂગોળ વિદ્યા.....૦—૨—

દોલતરામ નરજીરામ પેહેલા કારકુન

સુરત વિભાગના ઉપકુટ્ટી ઈન્સ્પેક્ટરની આશીર

